

BUITENPLAATS DE WITTENBURG

Deel 2 Toekomstvisie en herstelplan

6 april 2022

© 2022 Gemeente Wassenaar

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeleelvoudigd of openbaar worden gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij op papier of digitaal, zonder voorafgaande toestemming van Korneel Aschman, in overleg met de opdrachtgever, Gemeente Wassenaar.

In geval van publicatie, geheel of gedeeltelijk, van dit als intern rapport bedoelde document, is het noodzakelijk om auteursrechten, copyright, publicatierechten en/of andere rechten te regelen met opdrachtgever en de auteur.

COLOFON

Datum 6 april 2022

Opdrachtgever Gemeente Wassenaar
Drs C. Scheffer
P. Spiegeler

In samenwerking met Kasteel De Wittenburg
R. Meppelder, directeur

Mede mogelijk gemaakt door Provincie Zuid-Holland

Auteur ing. Korneel D. Aschman

Korneel Aschman erfgoedadvies
Noordsingel 51a
3035 EJ Rotterdam

t 0610203348
e info@korneelaschman.nl
w www.korneelaschman.nl

INHOUDSOPGAVE

Inleiding bij Deel 2	4
1 Plangebied voor visie en streefbeeld	5
2 Analyse en conclusies historische ontwikkeling	7
3 Tuinhistorische waardering	12
4 Toekomstvisie	17
4.1 De Wittenburg als driedelig park	17
4.2 Samenhang met het externe zuidelijk deel	19
4.3 De ontsluiting van De Wittenburg	19
5 Streefbeeld	21
5.1 Het ensemble De Wittenburg	25
5.2 Per deelgebied	29
6 Herstelplan	41
6.1 Het herstelplan in kaartbeelden	41
6.2 Fasering van de uitvoering	41
6.3 Maatregelen per deelgebied	42

INLEIDING BIJ DEEL 2

PM

1 PLANGEBIED VOOR VISIE EN STREEFBEELD

Adres:	bij Landgoed De Wittenburg 2, 2244 BV Wassenaar
Eigendom:	gemeente Wassenaar, sinds 1955.
Gebruik:	historische parkaanleg, openbaar toegankelijk sinds 1962
Status:	Het plangebied is beschermd als rijksmonument (mon.nr 524631, zie bijlage 1) als onderdeel van complex-historische buitenplaats De Wittenburg (complexnr 524629). De Wittenburg ligt binnen het Beschermd dorpsgezicht Wassenaar en binnen het provinciaal Kroonjuweel Landgoederenzone (Den Haag / Wassenaar'.
Regelgeving:	Voor het plangebied geldt het Paraplubestemmingsplan Cultureel Erfgoed Wassenaar, vastgesteld 12-04-2018 Het gehele plangebied valt binnen het Natuurnetwerk Nederland

LIGGING VAN HET PLANGEBIED

Aan de zuidoostzijde grenst de buitenplaats aan de Rijksweg en buitenplaats Beukenhorst. Aan de zuidwestzijde ligt de Zijdeweg. Aan de noordwest- en noordoostzijde grenst de buitenplaats aan de villatuinen langs de Van Calcarlaan, Bloemcampaan en Brehorstlaan.

Afb. 1.1 De ligging van de buitenplaats, met het kasteelcomplex als kern en daar omheen de parkaanleg. De begrenzing is bij benadering aangegeven. Bron; Google earth, luchtfoto 21 april 2020

2 ANALYSE EN CONCLUSIES HISTORISCHE ONTWIKKELING

2.1 VIJF BUITENPLAATSFASES

In de historische ontwikkeling van het Hoefijzer/ Wittenburg zijn vijf fases te onderscheiden. Chronologisch voorafgaand aan die ontwikkeling, zijn er oudere structuren in het gebied, die gedurende de ontwikkeling zijn ingebed. De oudste bovengrondse structuur in het gebied is:

- De laatmiddeleeuwse heer-, buur- of schouwweg over de westzijde van de strandwal. Aan de oostzijde van de strandwal loopt de equivalent Raaphorstlaan/buurweg. Aan de heerweg werd de boerderij Colfmakerswoning gesticht, evenals veel andere boerderijen tot en met de boerderijen waar Backershagen uit voortgekomen is. Deze openbare weg scheidde het grondgebied van het Hoefijzer/ Wittenburg tot circa 1825. Vanaf toen werd de weg een eigen weg over particulier terrein. Rond 1850 is deze door Schiffer heringericht als laan aan weerszijden van de nieuwe torenheuvel.

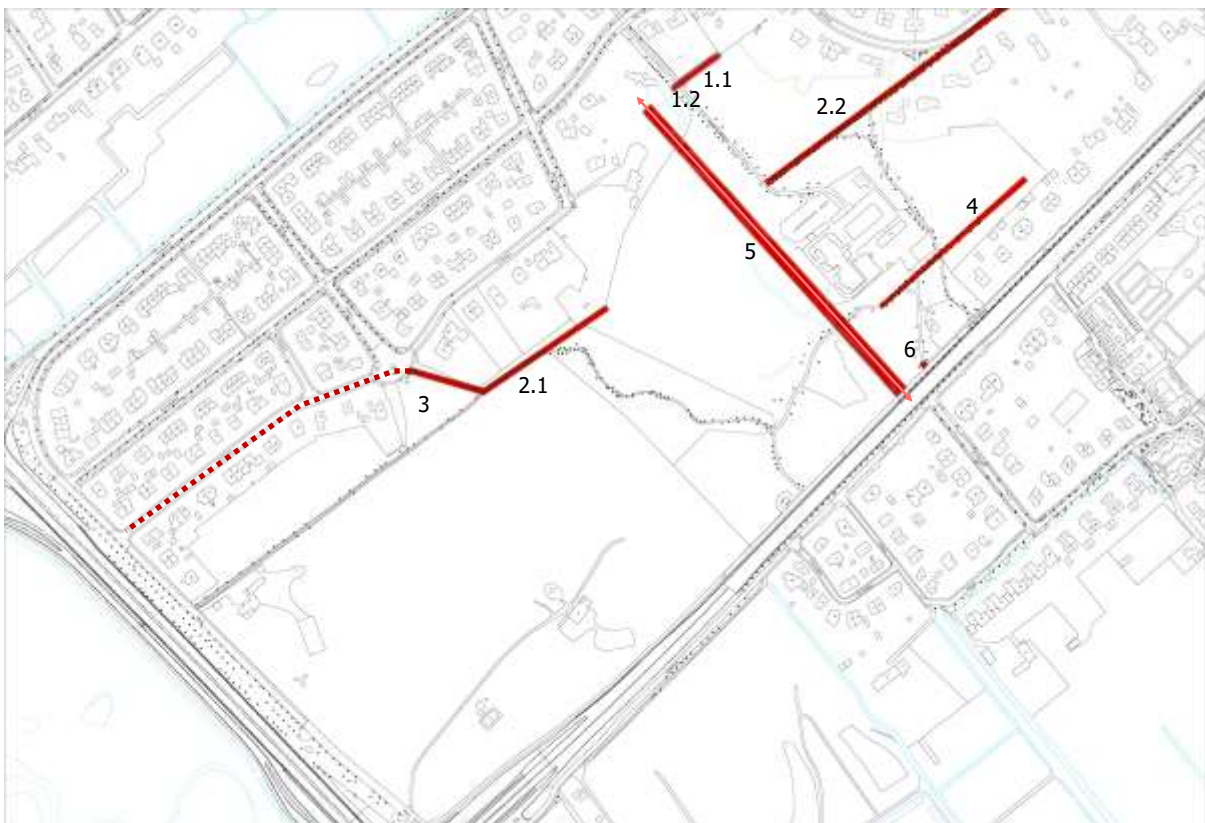
De vijf fases van de historische buitenplaatsontwikkeling zijn:

1. De 16e-eeuwse hofstede Colfmakerswoning, later Hoefijzer. Deze hofstede is circa 1635 door Pieter Maartensz Hoefijzer uitgebreid tot buitenplaats binnen een groot, rechthoekig omgracht huiseiland. Daarop lagen buitenhuis, hofboerderij en moes- en siertuinen. Door familie Van Santen is tussen 1650 en 1745 het Hoefijzer verder verfraaid. De tuinen van de buitenplaats werden rond 1746 door Ferdinand Obdam (deels) ontmanteld en het noordelijk deel van het huiseiland ingericht als weiland. Het buiten heeft in deze vorm bestaan tot circa 1810. Mogelijk was tussen 1635 en 1745 al wel de zichtlijn naar de Heerweg (Rijksstraatweg) aangelegd.
2. Het vroeg-19e-eeuwse Groot Hoefijzer. Hierbij werd rond 1810 door Hendrik van Leeuwen de aanleg eenvoudig uitgebreid tot aan de Rijksstraatweg, door de bouw van de koepel met dienstwoning aan de weg, aanleg van de hoofdentree en mogelijk aanleg van de zichtlijn.
3. Het midden-19e-eeuwse Wittenburg. Tussen 1846 en 1855 liet het echtpaar Schiffer van Bleiswijk een park aanleggen aan weerszijden van de zichtlijn, met een slingervijver of 'beek' door de as. Aan de zuidzijde daarvan werd op een nieuwe — mogelijk naar het noordwesten verplaatste — hoge heuvel de uitkijktoren/belvédère gebouwd, op het tracé van de oude heerweg. Het zuidelijk, gebogen deel van de heerweg werd daarbij opgeheven en een lange rechte laan naar de Zijdeweg aangelegd. Mogelijk is toen ook op de aangrenzende heuvel de lindenkring geplant, dit kan echter ook een ouder element zijn. Vanaf het huiseiland werd een rechte laan aangelegd naar de Zijdeweg, op het huiseiland werd het noordelijk deel weer ingericht als tuin, met onder meer het Rozeneiland. Rond 1885 is het hoofdhuis door Van der Oudermeulen afgebroken en vervangen door een boerderij.
4. Het vroeg-20e-eeuwse De Wittenburg. Het echtpaar Speelman liet in tussen 1898 en 1901 centraal in het park het kasteelcomplex bouwen. Daar omheen werd naar ontwerp van H. Copijn de Schiffer-aanleg deels heringericht, met kasteelvijver en aangeklede vijveroevers en open parkweiden in het zuidoostelijk deel. Het nieuwe hoofdhuis is niet willekeurig geplaatst, maar bewust op die locatie als onderdeel van het ensemble met oudere en opnieuw ingerichte onderdelen. Het oude hoofdhuis had één zichtlijn door het park naar de Rijksstraatweg, het nieuwe hoofdhuis was door de centrale ligging via diverse zichtlijnen niet met de weg, maar met het park verbonden: naar de parkweiden aan de zuidoostzijde, naar het parkbos aan overzijde van de vijver, naar de belvédère aan de zuidwestzijde en met een zichtlijn door het noordoostelijk parkbos. De kasteeltoren werd geplaatst in de as van de oude oprijlaan van Hoefijzer, die hierdoor de functie van zichtlijn/laan van en naar de kasteeltoren kreeg. De samenhang van de parkaanleg met het kasteel daarnaast vormgegeven door de padenstructuur. Het groen-historisch belang van De Wittenburg werd al in 1931 onderkent met de rangschikking als NSW-landgoed.
5. Het midden-20e-eeuwse De Wittenburg. Na aankoop door de gemeente in 1955 zijn kasteelcomplex en park gesplitst. Het kasteelterrein werd door hekken afgescheiden van het park. Door aanplant en uitdijende begroeiing zijn kasteel en park visueel steeds meer van elkaar gescheiden. De uitkijktoren/ belvédère is afgebroken en de ijskelder bestemd als vleermuisverblijf. De parkweiden werden geëxploiteerd olie-boorlocatie. Door het park is de Landgoederenroute ontwikkeld voor fietsers en voetgangers.

2.2 HISTORISCHE ELEMENTEN EN STRUCTUREN IN DE ACTUELE SITUATIE

Zie ook afb. 2.1—2.3

1. Colfmakerswoning/ Hoefijzer (16e eeuw tot 1810) Van de eerste fase zijn herkenbaar:
    - 1.1 De sloot ten noorden daarvan als restant van de 17e-eeuwse omgrachting.
    - 1.2 De locatie van brug in de oprijlaan.
  - 2.1 Het zuidelijk deel van de laatmiddeleeuwse heer-/ schouwweg: de Van Calcarlaan vanaf de Zijdeweg tot aan de rotonde bij het Zandje.
  - 2.2 De noordelijke, laatmiddeleeuwse heer-/ schouwweg: vanaf de oprijlaan, dan het trottoir van Bremhorstlaan en Teylingerhorstlaan tot aan de Kerkeboslaan.
  - 3 Het middeleeuwse Het Zandje, als restant van het onontgonnen deel van de strandwal op De Wittenburg.
  - 4 Het beukenlaantje langs de oostzijde van kasteel en parkbos.
2. Het Groot Hoefijzer (1810-1846) Van de tweede fase zijn nauwelijks herkenbare elementen bewaard gebleven door de wegverbredingen en woonwijkontwikkelingen in de jaren 1920 en '30. Een van de belangrijkste verbindende structuurelementen van de buitenplaats is wel herkenbaar:
    - 5 De hoofdentree aan de Rijksstraatweg.
    - 6 De zichtlijn vanaf de oude huisplaats (nu Bloemcamplaan 57). Het is overigens goed mogelijk dat deze zichtlijn al uit 18e of 17e eeuw dateert.

Afb. 2.1 Onderdelen/structuren in de actuele parkaanleg, die dateren van voor 1846: 1,2 en 4 betreffen delen van de basislaan- en padenstructuur van het Hoefijzer, zie ook het KMP, afb. 2.10. Latere parkinvullingen hebben zich grotendeels hiernaar gevoegd.

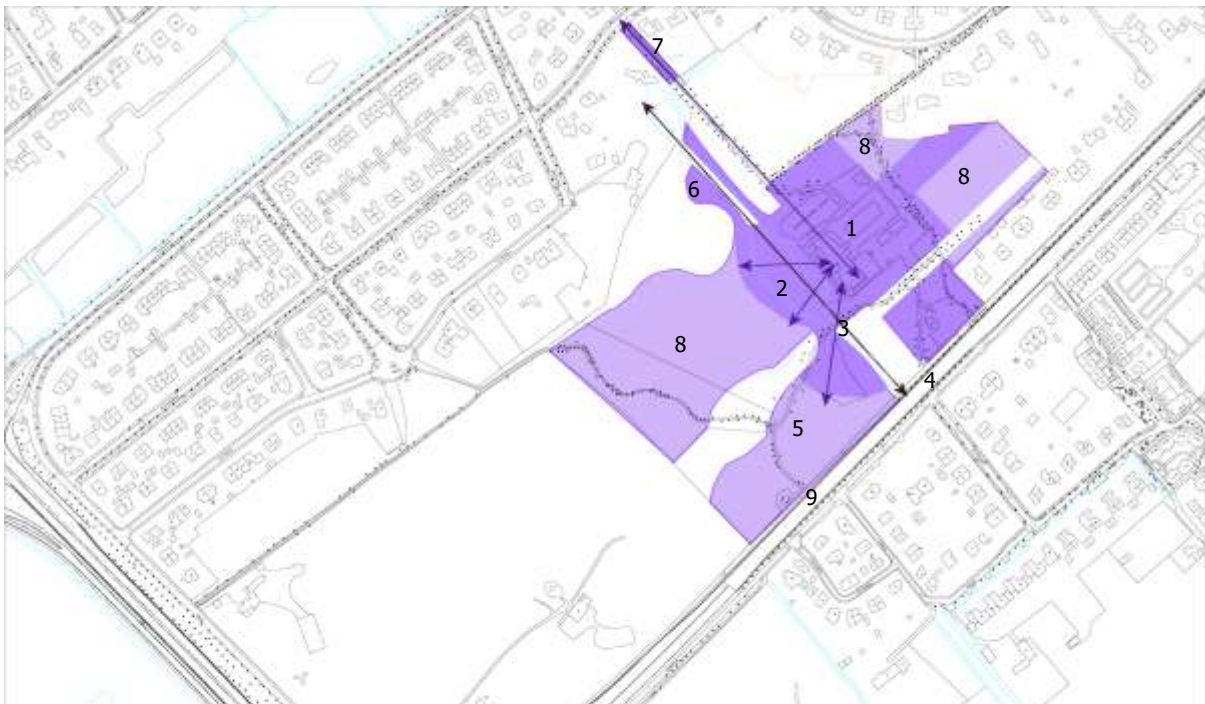

3. Het Groot Hoefijzer/ Wittenburg (1846-1899). Van de derde fase zijn veel elementen herkenbaar:
  - 1.1 De westelijke beek-arm.
  - 1.2 De oostelijke slingerende beek-arm, met de grondwal aan de noordzijde.
  - 2 Vijver met eiland in de aangrenzende particuliere tuin (Bloemcamplaan 57).
  - 3 De locatie van het Rozeneiland, als grote vijver in de particuliere tuin ten noorden van de oprijlaan (Bloemcamplaan 55).
  - 4 De locatie van de brug over de oostelijke beek-arm.
  - 5 De basisopzet van de parkweiden.
  - 6 De berg waar de uitkijktoren op stond. Elementen van het bouwwerk bevinden zich in depot op De Paauw.
  - 7 Het bergje met de lindenkring.
  - 8 Het zuidelijke deel van de laan vanaf de torenheuvel: Het Sparrenlaantje naar de Zijdeweg. Het laandeel tussen Sparrenlaantje en torenheuvel is verdwenen door verandering van padenstructuur (waarschijnlijk naar ontwerp van Copijn).
  - 9 De toegangslaan naar de Zijdeweg, nu Groot Hoefijzerlaan.
  - Vermoedelijk delen van de padenstructuur door de delen met parkbos.
  - Diverse (zeer) oude beuken en eiken in het parkbos.

Afb. 2.2 Onderdelen/structuren in de actuele parkaanleg en daar omheen, die dateren uit de periode 1846-<1850/51. Het parkbos tussen 5 en 6 dateert in basis ook uit deze periode, maar is naar ontwerp van Copijn voorzien van een nieuwe structuur met slingerende wandelpaden.

4. De Wittenburg (1899-1955) Op details na is veel van de parkaanleg aanwezig:
  1. Het kasteelcomplex met het voorplein met centraal perk.
  2. De kasteelvijver, met flauw oelopende oevers langs de zuidzijde, naar ontwerp van Copijn.
  3. De stenen brug over de oostelijke beek-arm.
  4. De pilaren bij de hoofdentree aan de Rijksstraatweg, echter nu nog zonder de oorspronkelijke sierlijke bekroning.
  5. De opzet van de open parkweiden met boomgroepen, naar ontwerp van Copijn en Springer en de zichtlijn van en naar het kasteel.
  6. De ijskelder, naast de torenheuvel.
  7. Het deel oprijlaan tussen de 17e-eeuwse bruglocatie en de Bloemcampiaan.
  8. Diverse oudere bomen en mogelijk enkele oude heestergroepen, naar ontwerp van Copijn en/ of Springer.
  - De padenstructuur langs de kasteelvijver en langs de parkweiden, naar ontwerp van Copijn.

5. De Wittenburg (1955-heden) Diverse ontwikkelingen leidden tot de actuele situatie:
  9. De tweede entree in de zuidoosthoek bij de Rijksstraatweg/ Verlengde Kerkeboslaan
  - Het eilandje en de fonteinen in de kasteelvijver

Afb. 3.3 Onderdelen/structuren uit de 3 hoofdperiodes in de actuele parkaanleg: rood periode <1846, groen periode 1846-1850/51, paars periode 1897-1900. In donkerpaars de nog aanwezige zichtlijnen uit de periode 1897-1900, waarmee het kasteel in de actuele situatie verbonden is met de omringende parkaanleg.

2.3 DE ACTUELE SITUATIE VAN DE PARKAANLEG

- De delen met parkbos op De Wittenburg hebben een fraaie gevarieerde opzet. Dit in samenstelling en in leeftijd. Echt op leeftijd zijn diverse oudere beuken, eiken en de lindenkring. De daaropvolgende categorie oude volwassen bomen, enkele rododendrongroepen en groepen bamboe dateren uit de periode 1900-1920. Het merendeel van de bomen is van later datum.
- Najaar 2021/ winter 2022 is door bureau Van der Helm een boom-inventarisatie uitgevoerd. Analysekaarten hieruit (soorten, diameter en conditie) zijn opgenomen in Deel 1, Bijlage 4. Vergelijking van de kaarten geeft goede en soms opvallende inzichten in het bomenbestand.

- Het parkbos heeft een redelijk tot goed ontwikkelde heesterlaag, zeker in vergelijking met de aangrenzende buitenplaatsen. De heesters zijn op veel plaatsen door achterstallig onderhoud wel ver uitgegroeid en verstoren op diverse plekken de goede begaanbaarheid van de paden.
- Rond het kasteelcomplex en de vijverstructuur is de beplanting zo uitgegroeid, dat de inrichting naar ontwerp van H. Copijn, met open oevers, solitaire bomen, coniferengroepen en heestergroepen, voor een groot deel is vervaagd en dreigt te verdwijnen. Hierdoor is de belevingswaarde van de kern van de buitenplaats, zoals bekend van prenten, de showkaart met deel van het ontwerp door Copijn en oude foto's, voor de gemiddelde bezoeker aan het verdwijnen.
Voor de kenner valt op dat bijvoorbeeld langs de westelijke beek-arm bij de torenheuvel enkele oude witbloeiende rododendrons staan. Deze variëteit moet haast wel in basis uit het Copijn-ontwerp dateren.
- Zoals bij 4.1.4 genoemd, zijn voor de samenhang van het ensemble de diverse doorzichten en zichtlijnen zeer wezenlijk. In de actuele situatie zijn de eind 19e-eeuwse zichtlijnen vervaagd (tussen kasteelcomplex en weiden, park en oprijlaan) of verdwenen (tussen kasteelcomplex en noordelijk park). Ook de midden-19e-eeuwse zichtlijnen zijn vervaagd (over de lengte van de vijverpartij en door het Sparrenlaantje). Een belangrijk park-overstijgend zicht dat verdwenen is, is het uitzicht vanaf de torenheuvel. Dit uitzicht vanuit een bouwwerk op een verhoogde duintop lijkt een Wassenaars fenomeen: de torenheuvel op De Wittenburg, het koepelduin op Backershagen en de Seringenberg met koepel op Raaphorst. Herstel of herinterpretatie van het uitzicht vanaf de torenheuvel, completeert de historische park- en omgevingsbeleving en de Landgoedrenzone wordt een specifieke buitenplaats-ervaring rijker.
- In de parkstructuur is de kasteelvijver met de beide beek-armen een hoofdelement. Door achterstallig onderhoud is de waterstructuur weinig watervoerend. De oevers zijn dermate afgekald, dat de historische belijning nog slechts vaag aanwezig is. Daarbij versterkt het eilandje de verstoring van de beleving van de golvende oeverlijn.
- Het afkalven van oevers heeft als hoofdoorzaken:
  - Omdat langs de oever de beschoeiing is verdwenen (er resteren nog enkele paaltjes) loopt de zandige bodem de vijver in. Door golfslag wordt de oever verder uitgehold.
  - Veel hondenbezitters laten hun hond(en) het water ingaan. Deze veelvuldige beloping versterkt de erosie van de oevers.

2.4 IN RELATIE TOT DE BUITENPLAATSENZONE WASSENAAR EN DE LANDGOEDERENZONE VAN ZUID-HOLLAND

- Door de historische ontwikkeling is De Wittenburg een unieke buitenplaats: zij is (bij de huidige stand van kennis) zowel de oudste als de jongste buitenplaats in de Wassenaarse buitenplaatsenzone: gesticht rond 1635 is het zelfs een van de oudste buitens in Zuid-Holland. Met het kasteelcomplex uit 1900 is het daarenboven het jongste 'kasteel' van Zuid-Holland. Nadien zijn er in de provincie geen vergelijkbare kasteelachtige complexen meer gebouwd.
- Het uitgevoerde ontwerp voor het kernpark door H. Copijn, met enkele latere herinrichtingen door L.A. Springer, maakt De Wittenburg uniek voor Wassenaar en zeldzaam voor de Landgoederenzone. Van beide architecten zijn weinig werken in en om Wassenaar bekend.
- In de Landgoederenroute is De Wittenburg in de beleving de centrale buitenplaats op deze strandwal: ten zuiden liggen Clingendaal, Oosterbeek en Duindigt, en ten noorden liggen Vreugd en Rust, Backershagen en De Paauw.
- In de buitenplaatsenzone heeft De Wittenburg door de parkgeschiedenis en daarmee samenhangende inrichting (een kern met duidelijke parkaanleg, grote delen met parkelementen binnen nooit geheel ontgonnen delen in natuurlijke staat) een geheel eigen karakter vergeleken met de andere buitenplaatsen op deze strandwal: Rust en Vreugd, Backershagen en De Paauw.

5 TUINHISTORISCHE WAARDERING

De historische parkaanleg van De Wittenburg heeft als geheel hoge tuinhistorische waarde, in samenhang met het kasteelcomplex. Samen vormen zij een ensemble dat beschermd is als rijksmonument, als complex-historische buitenplaats (zie bijlage 1).

De afzonderlijke samenstellende onderdelen van de parkaanleg (accidentatie, paden-, water- en beplantingstructuren) hebben verschillende tuinhistorische waarde. Deze waarden worden hierna benoemd per element of structuur, volgens de daarvoor geldende codering.

Afb. 5.1 De tuinhistorische waarde van buitenplaats De Wittenburg. Voor zover in eigendom bij de eigenaar van het kasteelcomplex of van gemeente Wassenaar, weergegeven met de daarvoor geldende kleurcodering.

De zuidwestelijke delen Sparrenlaantje, duinbos en 't Zandje zijn niet opgenomen in de complex-bescherming.

Het complex-onderdeel perceel F 11045 is wel opgenomen in de complexbescherming. Het is in eigendom bij een niet betrokken partij, en ter onderscheid gemarkeerd met afwijkend lila.

Voor de leesbaarheid van de tuinhistorische waarde zijn grotere parkvakken een tint lichter gekleurd, dan de afzonderlijke structuren (paden, watergangen).

Onderdelen met gestreepte waardering, betekent dat de structuur tuinhistorisch hoge of positieve waarde heeft, maar de actuele inrichting/ invulling positieve of indifferente waarde.

Zie volgende bladzijde voor grote kaartversie

Blauw (tuin)historisch hoge waarde

van cruciaal belang voor de structuur en/of de betekenis van de aanleg

- De accidentatie van het terrein die grotendeels terugvoert op de oude strandwal: oude duinkoppen en –valleien en het Zandje
- De accidentatie die is aangelegd. Deze dateren allen uit circa 1850: de torenberg en de lindenbergh, de grondwal langs de oostelijke beek-arm, de slenk tussen parkweide en parkbos.
- De padenstructuur voor zover herleidbaar op de verschillende parkaanleggen:
  - de laatmiddeleeuwse heerweg (inclusief trottoir Bremhorstlaan en Teylingerhorstlaan),
  - uit circa 1850 het Sparrenlaantje, de oprijlaan aan weerszijden van het kasteelterrein, en diverse wandelpaden door de parkdelen,
  - uit circa 1900 de aansluitingen van de oprijlaan op het voorplein, wandelpaden rond de kasteelvijver en langs de parkweide, met de stenen brug
- De gehele waterstructuur met vroeg 17e-eeuwse sloot aan de westzijde, uit circa 1850 de beide beekarmen, uit circa 1900 de kasteelvijver
- De beplantingsstructuur en beplantings-elementen die zijn terug te voeren op de verschillende parkaanleggen

NB De beplantingsstructuur van het parkdeel langs het Sparrenlaantje, vanaf het Zandje tot aan de Zijdeweg heeft geen tuinhistorische waarde, wel is de cultuurhistorische en ecologische waarde hoog als gevarieerde, grotendeels natuurlijke en goed ontwikkelde begroeiing op de oude strandwalbodem.

NB Het zuidelijke parkdeel (perceel F 11045) van de externe, niet betrokken partij heeft tuinhistorisch een hoge waarde. Dit vanwege de gaafheid van het gebied, waar sinds circa 1920 en vermoedelijk geruime tijd daarvoor weinig tot geen grote ingrepen hebben plaatsgevonden. Het perceel is ook opgenomen in de bescherming als complex historische-buitenplaats.

Groen (tuin)historisch positieve waarde

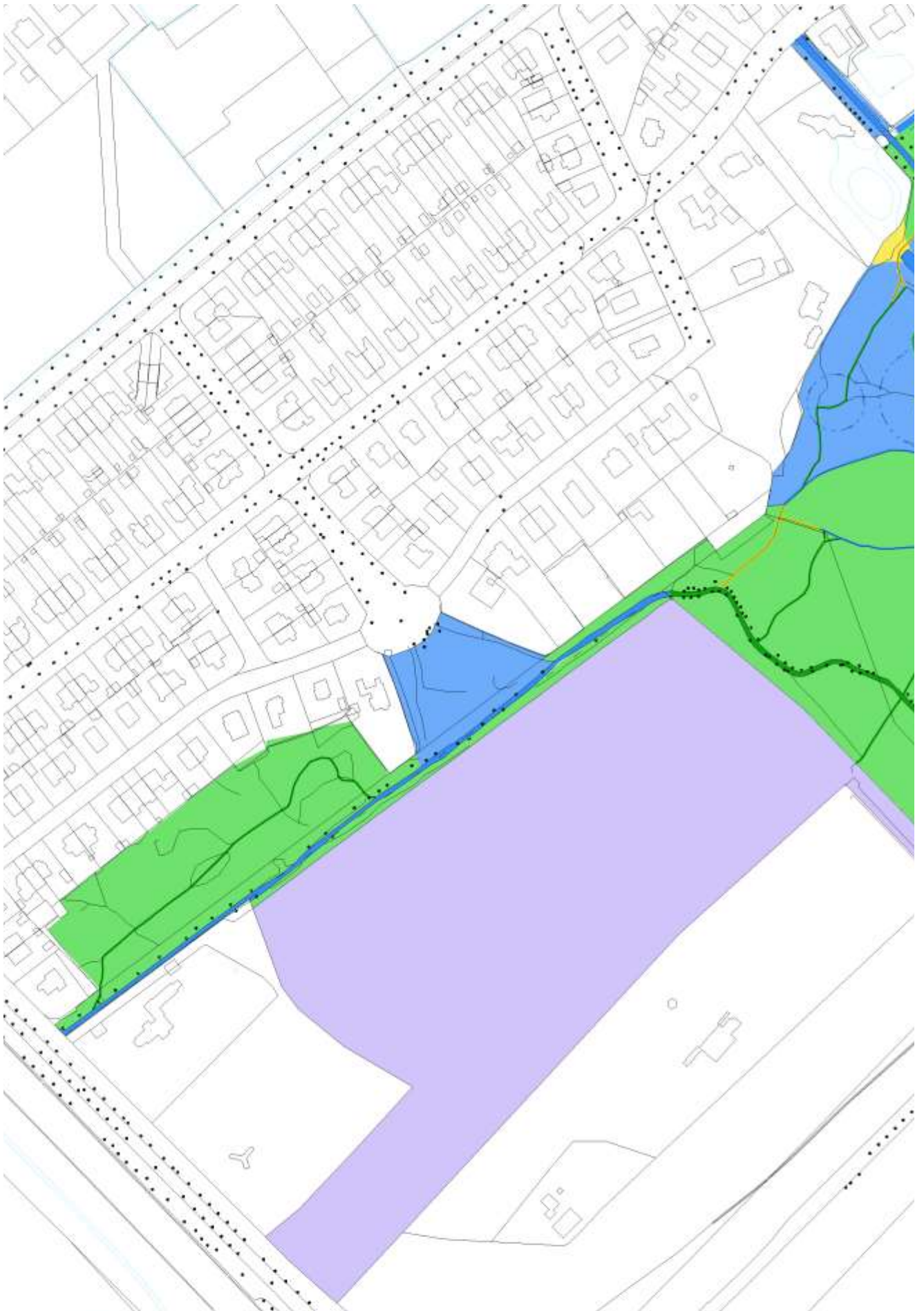
van belang voor de structuur en/of de betekenis van de aanleg

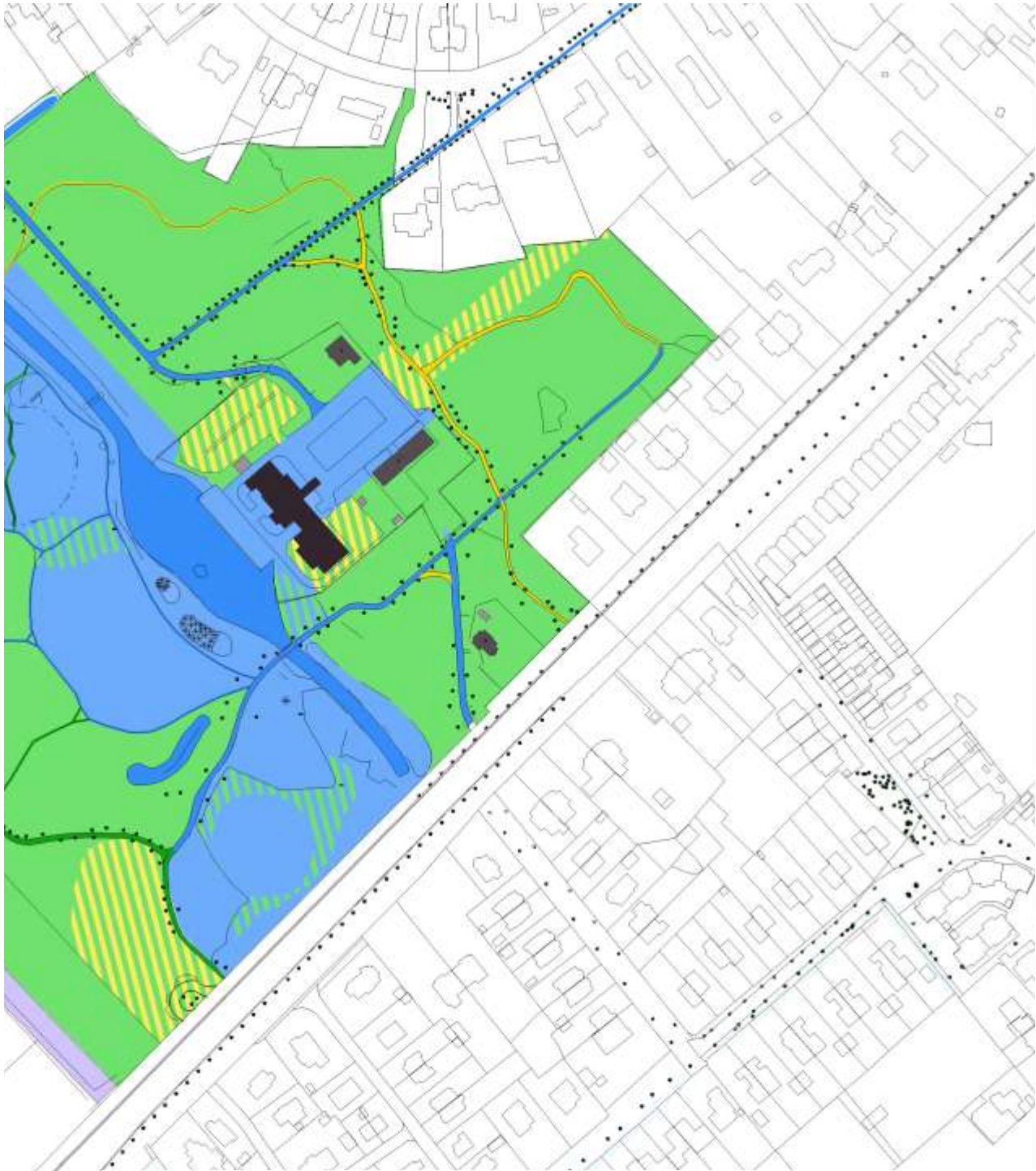
- Delen van de padenstructuur die zijn aangelegd of zijn gemankeerd door afkavelingen:
  - uit circa 1925 de hoofdentree aan de Rijksstraatweg en uit circa 1933 de entree aan de Bloemcampaan
  - mogelijk uit circa 1925, wellicht later, de entree in hoek van de parkweiden
  - uit circa 1962 de landgoederenroute door het beukenbos
- Delen met parkbos; de hoofdstructuur als parkbos is origineel, de beplanting is op onderdelen verwaarloosd en verwilderd

Geel (tuin)historisch indifferente waarde

van relatief weinig belang voor of zelfs afbreuk doend aan de structuur en/of de betekenis van de aanleg

- Delen van de padenstructuur die na 1962 zijn ontstaan door beloping of omlegging:
  - de kleine entree naast de hoofdentree
  - het pad over de dam tussen de westelijke beekarm en de oude vijver
  - het pad annex Landgoederenroute langs de noordzijde van het kasteelterrein
  - Delen van wandelpaden in het zuidelijk parkdeel
- Delen van de beplantingsstructuur die na 1962 zijn verwilderd:
  - De dichtbegroeide oevers van de kasteelvijver en de westelijke beekarm. NB de oevers zelf hebben tuinhistorisch hoge waarde

Afb. 5.2 Vergrote kaart met de tuinhistorische waarde van buitenplaats De Wittenburg. Voor zover in eigendom bij de eigenaar van het kasteelcomplex of van gemeente Wassenaar, weergegeven met de daarvoor geldende kleurcodering. De zuidwestelijke delen Sparrenlaantje, duinbos en 't Zandje zijn niet opgenomen in de complex-bescherming. Het complex-onderdeel perceel F 11045 is wel opgenomen in de complexbescherming. Het is in eigendom bij een niet betrokken partij, en ter onderscheid gemarkeerd met afwijkend lila.

Voor de leesbaarheid van de tuinhistorische waarde zijn grotere parkvakken een tint lichter gekleurd, dan de afzonderlijke structuren (paden, watergangen).

Onderdelen met gestreepte waardering, betekent dat de structuur tuinhistorisch hoge of positieve waarde heeft, maar de actuele inrichting/ invulling positieve of indifferente waarde.

Zie volgende bladzijde voor grote kaartversie

Afb. 4.1 Uitzicht over de westelijke beek-arm naar het kasteel rond 1915. De waterstructuur met omringende oevers vormt tuinhistorisch het hoofmoment van de parkaanleg.

De historische gehele openheid met de grasoevers is door het inmiddels opgegroeide aangrenzende parkbos niet opportuun. In de toekomstvisie is dit beeld een referentie voor een parkbeleving met halfopen oevers, waar op diverse momenten het kasteelcomplex weer zichtbaar is, als het historische, centrale richtpunt van de parkaanleg. Belangrijk onderdeel van versterking van de beleving en het gebruik van het ensemble, is het herstel van de brug, met een nieuwe zij-entree naar het kasteelterras. GAW, id.nr 12066.

4 TOEKOMSTVISIE VOOR DE HISTORISCHE PARKAANLEG

De Wittenburg is een historische buitenplaats waarvan, door beheer en herstel, de verschillende kenmerkende onderdelen herkenbaar aanwezig zijn: het kasteelcomplex met de omringende tuinruimten als kern, daar omheen de parkaanleg die via zichtlijnen met het kasteel is verbonden en daar omheen de semi-natuurlijke parkdelen met duinbos. De Wittenburg is, als eind 19e-eeuwse parkaanleg met vroeg 17e-eeuwse basis en zelfs laatmiddeleeuwse structuren, een uniek onderdeel van de Wassenaarse buitenplaatsenzone. De tuin- en parkaanleg wordt als samenhangend ensemble onderhouden, gericht op de duurzame instandhouding van de buitenplaats. Door de inrichting en het beheer wordt het ensemble, ondanks het nadrukkelijke onderscheid in eigendom en gebruik, ervaren als een bijeenbehorende eenheid.

Het park en het kasteelcomplex met omringende buitenruimte van De Wittenburg zijn in samenhang met elkaar beschermd als complex historische-buitenplaats, inclusief het zuidelijk deel van een niet betrokken eigenaar. De onlosmakelijk verbonden, maar nu niet beschermde, delen het Sparrenlaantje, duinbos en 't Zandje dienen te worden beschermd en zijn voor de bezoeker onderdeel van de ensemble-beleving.

Het kasteelcomplex is zodanig ingericht en ontwikkeld, dat er in de beleving van tuin en park de kenmerkende buitenplaatsfeer is, er voldoende interne economische draagkracht is om de kern van De Wittenburg duurzaam in stand te houden en de inrichting en ontwikkelingen passen binnen de kenmerkende kwaliteiten van de monumentale parkaanleg en waar mogelijk deze versterken. Dit zodanig voor het kasteelcomplex als voor de gehele buitenplaats, dat de (tuin)historische waarden bijdragen aan de wensen en beleving van het eigentijdse gebruik.

4.1 DE WITTENBURG ALS DRIEDELIG PARK

In de toekomstvisie voor het park van De Wittenburg, is het park herkenbaar en beleefbaar als unieke buitenplaats binnen de Buitenplaatsenzone van Wassenaar. Met de driedelige historische opzet uit circa 1899:

- 1 De kern rond het kasteelcomplex, ingericht in geometrische stijl met referentie naar de Oudhollandse tuinen, zoals die door familie Speelman rond het kasteel zijn aangelegd naar ontwerp van H. Copijn en L.A. Springer. De kern van het complex is eigendom van een particulier. De van het omringende landschapspark afwijkende formele tuinstijl is ook het Wittenburg-eigen historische handvat, om de hedendaagse scheiding in eigendom en gebruik op passende manier vorm te geven. De beplanting heeft een meer tuinachtig karakter, met de sfeer van en referentie naar de tuinen op de vroeg 20e-eeuwse foto's. De privacy en niet-toegankelijkheid op het kernterrein worden waar nodig op passende manier gewaarborgd met groen/ hagen en daarin gecamoufleerde hekwerken.
- 2 De parkzone die op de kern aansluit, met de herkenbaar gelaagde historie. Dit deel ligt als een relatief smalle band over de breedte van De Wittenburg, tussen de Bloemcampaan en de Verlengde Kerkeboslaan/ Rijksstraatweg. Het is ingericht als park in Late landschapsstijl, met c.q. rond diverse oudere elementen. De parkzone bevat onder meer 18e-eeuwse en oudere geometrische laandelen, vroeg 19e-eeuwse hoofdentree, midden 19e-eeuwse beek-armen, parkweiden, lindes- en torenheuvel, de eind 19e-eeuwse kasteelvijver, omringend park, ijskelder, inrichting van de parkweiden, zichtlanen en zichtlijnen aangelegd naar ontwerp van H.Copijn.
De waterstructuur in de oude zichtlijn – beek-armen en kasteelvijver, met de omringende oevers – vormt samen met het kasteel met zijn verhoogde bastionterras het hoofdmoment van De Wittenburg. De historisch sterke visuele relatie tussen kasteel en park kan conflicteren met

Afb. 4.2 De visie op de massa-ruimte verhouding in de parkaanleg, geschetst op de kaart met boominventarisatie door Van der Helm.

Donkergroen De parkdelen met een boomlaag en een goedontwikkelde heester- c.q. struweellaag.

Lichtgroen De open ruimtes,

Gestreept Parkbos-delen met alleen boom- en kruidlaag. Zoals het beukenbos in het zuidelijk deel, als kenmerkend hallenbos (in wording) en rond de westelijke lindenheuvel.

Oranje De belangrijkste visuele verbindingen binnen De Wittenburg.

Afb. 4.3 De visie op de ontsluiting van de buitenplaats, geschetst op de kaart met boominventarisatie door Van der Helm.

Oranje De padenstructuur door de parkdelen.

Donkergroen Paden die als laan zijn aangekleed.

Paarse stippen Opvallende markeringen bij de entrees: historische hekpijlers bij oude toegangen en eigentijdse markering bij midden-20e-eeuwse publieksentrees (Zijdeweg, 't Zandje, in de Bremhorstlaan)

de eigentijdse gebruikswensen. Door afgewogen beplantingsopzet (massa -ruimteverhouding, wijze van zichtlijnen) wordt ingezet op privacy voor kasteelgasten én is er op de historische punten zicht naar het kasteel - met name de toren - en over de watergangen. De beplanting heeft een duidelijk parkachtig karakter. Dit met een soortenrijkdom aan bomen, heesters en stinsenplanten die past bij oude buitenplaatsen en aansluit bij het sortiment dat H. Copijn rond 1900 toepaste.

- 3 De semi-natuurlijke parkdelen. Ten noorden en met name ten zuiden van de parkzone liggen parkdelen die het semi-natuurlijke karakter hebben van een bosgebied, doorweven en aangekleed met (eenvoudige) parkelementen.

De noordelijke parkdelen bestaat uit oud parkbos op een vrijwel vlakke bodem. De bosdelen bestaan voornamelijk uit gemengd loofbos, met een pleksgewijs dichte heesterlaag en in de open delen een kruidlaag met stinsenvegetatie. Door het noordelijk bosgebied liggen twee zichtlijnen: de oude heerweg, later zichtlijn vanaf de torenheuvel richting de Brehmorstlaan en de te herstellen zichtlijn vanuit het kasteel via het voorplein door het noordelijk parkbos.

De zuidelijke parkdelen heeft de geaccidenteerde parkbosdelen. Deze hebben een afwisselde opzet van delen met dichtbegroeid loofbos en het open beukenbos langs de Landgoederenroute. De delen met dichte beplanting hebben de historische opzet van een halfnatuurlijke strandwal-begroeiing. Vanuit kasteel en kernpark zijn er geen zichtlijnen door dit zuidelijk bosgebied. Binnen het zuidelijk bosgebied is er de te herstellen historische zichtlijn vanaf de torenheuvel door het Sparrenlaantje richting de Zijdeweg.

Samen vormen deze drie delen de historische tuin- en parkaanleg van De Wittenburg. Die historische eenheid in verscheidenheid krijgt vorm door de afwisseling van (meer) afschermdende massa en (meer) open ruimte met doorzichten en zichtlijnen (afb. 4.2). De parkdelen 1 en 2 zijn in stijl en fysiek van elkaar gescheiden, visueel zijn zij nauw verbonden. De parkdelen 2 en 3, lopen fysiek zonder scheiding op veel punten geleidelijk in elkaar over.

De driedeling in relatie tot het groenbeheer

Het onderscheid tussen de 3 delen komt ook tot uiting in het groenbeheer: per parkdeel zijn er nuanceverschillen in de verhouding tussen gerichtheid op historische beplantingsstructuren en – elementen en gerichtheid op ecologische waarden (afb. 4.4). Van deel 1 naar deel 3 verloopt dit van meer historisch naar meer ecologisch. Dit uit zich onder meer in toepassing van beplantingstypen en -soorten, het maai- en snoei-beheer en de omgang met dood hout.

4.2 SAMENHANG MET HET EXTERNE ZUIDELIJK DEEL

Het parkdeel tussen het Sparrenlaantje, Beukenhorst en de Zijdeweg is eigendom van een externe, niet betrokken partij. Het parkdeel is niet echt afgesloten en wordt officieus veelvuldig gebruikt door wandelaars. Omdat de parkstructuur sinds circa 1920 en vermoedelijk al sinds circa 1850 niet ingrijpend of mogelijk zelfs nauwelijks is gewijzigd, heeft het perceel tuinhistorisch en ecologisch een hoge waarde. Indien aankoop van het perceel op enig moment tot de mogelijkheden van de gemeente behoort, wordt sterk aangeraden het historische park van De Wittenburg hiermee te completeren.

4.3 DE ONTSLUITING VAN DE WITTENBURG

De Wittenburg is ontsloten voor verschillende bezoekersgroepen (afb. 4.3);

- De gasten voor de horeca- / hospitalityfunctie van het kasteelcomplex en de bewoners van het kasteelcomplex en hun gasten/ bezoekers. Voor hen is het kasteelcomplex ook per auto bereikbaar via de oprijlaan vanaf de Bloemcamplaan.

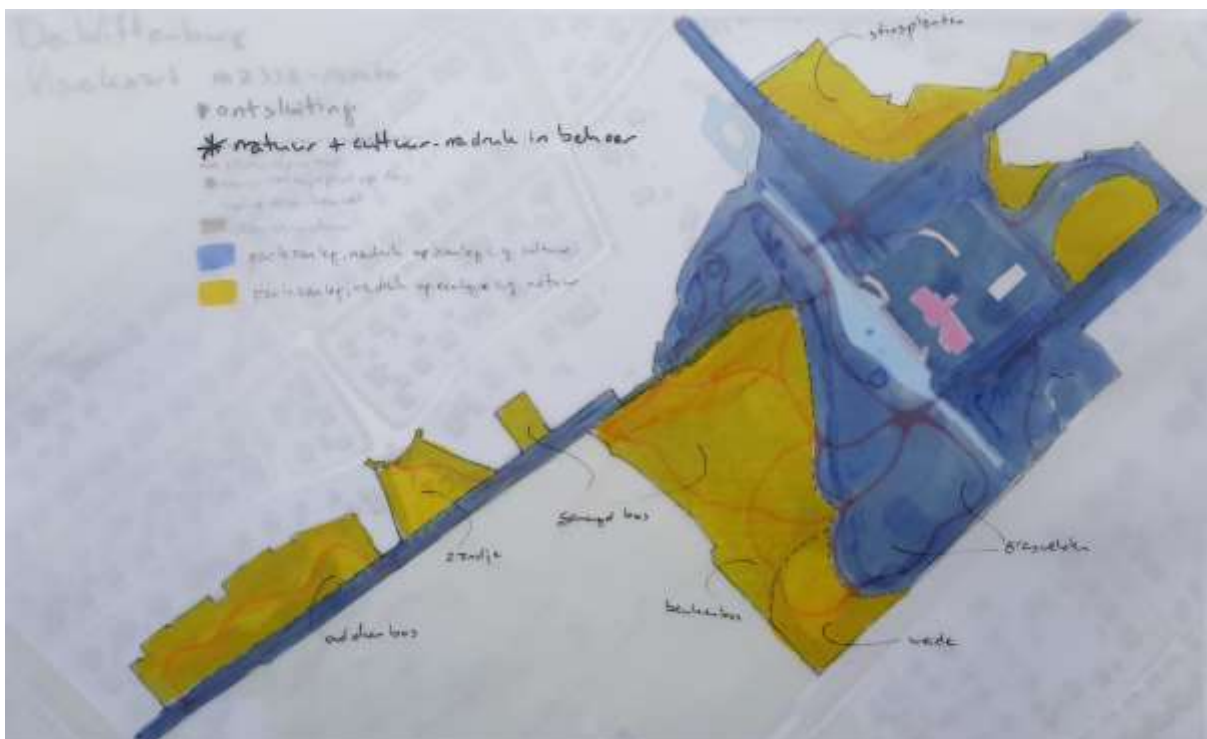
Afb. 4.4 De verschillende typen paden op De Wittenburg op de schetskaart voor de ontsluiting:

Blauw = voor alle verkeer, geasfalteerd

Geel = voor fietsers en voetgangers, geasfalteerd

Groen = voor fietsers en voetgangers, nobre-cal of vergelijkbaar

Bruin = voor voetgangers, onverhard

Afb. 4.5 De visie op de zonering van het parkbeheer in relatie tot 'cultuur' en 'natuur'. Dit betekent niet een zwart-wit verschil tussen 'aangeharkt' en 'verwilderd', maar per parkdeel nuanceverschillen in de verhouding tussen gerichtheid op historische beplantingsstructuren en -elementen en gerichtheid op ecologische waarden.

Blauw cultuur: Park- en tuindelen die in inrichting en beheer een duidelijk parkkarakter hebben. Het groenbeheer is hier gericht op instandhouding en waar nodig herstel van de historische beplantingsstructuren. Binnen die structuren

Geel natuur: Parkdelen waar de plantvakken in inrichting en met name beheer een semi-natuurlijk karakter hebben. Het groenbeheer is hier gericht op biodiversiteit binnen het habitattypen duinbos [op oude duinen], hier nader gericht op de specifieke flora en fauna van oude landgoedbossen.

- De bewoners en hun gasten/ bezoekers van de voormalige dienstwoning aan de Verlengde Kerkeboslaan. Voor hen is het terrein per auto bereikbaar via die zijde.
- Lokale bezoekers van het park. Dit betreft vooral voetgangers. Voor hen zijn er vijf entrees: bij de Bloemcamplaan, Bremhorstlaan, Verlengde Kerkeboslaan, 't Zandje en de Zijdeweg.
- (boven)regionale bezoekers van het park. Dit betreft dagrecreanten die veelal per fiets de Landgoederenroute volgen. De route volgt een fiets- en wandelpad tussen de entrees aan de Zijdeweg en de Bremhorstlaan. Ook de entrees bij de oude hoofdentree en de hoofdentree aan de Bloemcamplaan zijn toegankelijk voor fietsers.
- Het bescheiden aantal parkbezoekers dat per auto komt, dient deze te parkeren aan de Zijdeweg of in de westelijke woonwijk.

De verschillen in toegankelijkheid zijn merkbaar in de verschillen in verharding (afb. 4.4):

- De wegen en paden toegankelijk voor alle verkeer zijn verhard met asfalt, waarbij het asfalt is voorzien van licht-/ zandkleurige toplaag (*NB geen afstrooilagje, maar de toplaag*). Op het kasteelcomplex de met auto's toegankelijke delen halfverhard met grind.
- De paden die toegankelijk zijn voor fietsers zijn verhard. Dit met asfalt (bestaande delen) of met halfverharding nobre-cal of vergelijkbaar (te herziene of nieuwe delen).
- De paden die toegankelijk zijn voor voetgangers zijn onverhard en bestaan uit de lokale, zanderige parkbodem.

Afb. 4.6 De luchtfoto uit 1933. Deze foto is een van de belangrijkste referenties voor de toekomstvisie en het streefbeeld.

5 STREEFBEELD

5.1 ALS TOTAALENSEMBLE VAN KASTEEL EN PARK

Het streefbeeld voor de tuin- en parkaanleg van historische buitenplaats De Wittenburg (afb. 5.1) is op basis van de toekomstvisie als volgt: kasteelcomplex en buitenruimte vormen een beleefbaar ensemble, een eenheid. Het park heeft de historisch kenmerkende driedeling. De kern van de buitenplaats is het kasteelcomplex, met direct daar omheen voorplein, parkeerplaatsen en tuindelen, in de geometrische, bloemrijke sfeer en stijl van de Oudhollandse tuinen uit circa 1910 van Sophie Speelman-barones Sloet. Daar omheen ligt het park, naar (her)ontwerp van Copijn, met aan de zuidzijde de vijverpartij uitlopend naar het zuidoosten in de parkweiden. Ten noorden en met name ten zuiden daarvan liggen de parkdelen met inrichting als semi-natuurlijk duinbos.

In de volgende alinea's is dit streefbeeld per deelgebied nader uitgewerkt, in volgorde zoals deze in de Actuele situatie (deel 1, hoofdstuk 3) zijn beschreven.

Afb. 5.1 Het streefbeeld voor de parkaanleg van De Wittenburg. Het zuidwestelijk perceel van de niet betrokken externe eigenaar is gekleurd als behorend bij het complex, maar niet ingevuld.

5.2 PER DEELGEBIED/ STRUCTUUR

Sparrenlaan

De Sparrenlaan heeft het historische midden-19e-eeuwse laanmodel: een recht profiel vanaf de Zijdedeweg tot het bosdeel bij de lindenheuvel, indien mogelijk tot aan de torenheuvel. De beplanting langs het pad bestaat uit een enkele rij bomen aan weerszijden, in een open berm. Vanuit de aangrenzende vakken kan pleksgewijs heesterbeplanting tussen de bomen door steken.

De Sparrenlaan is bij Zijdedeweg direct herkenbaar als entree tot de historische buitenplaats. Het pad is verhard en bedoeld voor gebruik door voetgangers, fietsers en voertuigen voor het parkonderhoud.

In inrichting en beheer is de Sparrenlaan een duidelijk 'cultuur-element' in het meer natuurlijke deel van De Wittenburg.

Duinbos en 't Zandje

Ten westen van de Sparrenlaan liggen, van elkaar gescheiden door een particuliere tuin, het deel duinbos en 't Zandje. Beide delen behouden hun actuele inrichting; het duinbos de kenmerkende gevarieerde natuurlijke beplantingsopzet en accidentatie en 't Zandje de verschijningsvorm van kleine zandverstuiving/ onbegroeide duinvallei. Het beheer richt zich op de behoud van de natuurlijke structuur van het duinbos en behoud en versterking van de onbegroeide zandvlakte van 't Zandje.

Afb. 5.2 Het streefbeeld voor het Sparrenlaantje, het duinbos en 't Zandje, met enkele hoofdingrepen.

Lindenberg

De lindenberg is een van de drie bijzondere heuvels in dit parkdeel. De heuvel heeft een bol profiel, begroeid met een kruidlaag. Op de top staat de lindenkring. Als de groeiomstandigheden dit toelaten, is de kring aangeheeld met jonge linden.

Over de achterzijde van de heuvel ligt een onverhard wandelpad, dat zich op de top verbreedt tot een rond 'pleintje'. Het wandelpad is onderdeel van de wandelroute over De Wittenburg; aan de noordoostzijde splitst het pad in tweeën om de torenheuvel en ijskelder heen. Aan de zuidoostzijde, de 'voorzijde' van de berg is de open ruimte met de komvormige laagte, als een dal van waaruit de lindenberg en de torenheuvel opstijgen.

Torenheuvel

De tweede bijzondere heuvel is de midden-19e-eeuwse torenheuvel. De herstelde en geconsolideerde torenheuvel is het hoogste toegankelijke punt in de parkaanleg. Op de heuveltop staat een uitkijkpunt dat refereert aan de vroegere uitkijktoren/ belvédère. Het uitkijkpunt vormt een bijzonder belevingsmoment voor De Wittenburg in het bijzonder en voor de Landgoederenzone in het algemeen. De Wittenburg heeft hiermee weer zijn historische hoogtepunt beleefbaar, vergelijkbaar met de koepel op Backershagen en de Seringenberg op Raaphorst. De torenheuvel heeft een breed conisch profiel en is begroeid met een dichte heesterlaag aan de west- en oostzijde voert een trap naar de heuveltop.

Ijskelder

De derde bijzondere heuvel is de eind-19e-eeuwse ijskelder. De ijskelder en de heuvel zijn niet toegankelijk. De heuvel heeft een bol/ half rond profiel en is dichtbegroeid met een heesterlaag. Dit ten behoeve van schaduw op de kelder, voor de constante, lage temperatuur. De ijskelder heeft als nevenfunctie verblijfplaats voor vleermuizen. In de buurt van de ijskelder staat een informatiedrager, die toelichting geeft op het fenomeen ijskelder en de tegenwoordige ecologische nevenfunctie.

Afb. 5.3 Het streefbeeld voor het parkdeel met lindenberg, torenheuvel en ijskelder, met enkele hoofdingrepen.

Zuidelijk bos

Het zuidelijke bos heeft de opzet van een gemengd loofbos, met aan de zuidoostzijde een deel beukenbos. Het streefbeeld is dat het gemengde loofbos een goede gevarieerde boomlaag heeft, van soorten die van nature op de strandwallen voorkomen en een dito goed ontwikkelde heesterlaag. Door het zuidelijk bos loopt het fiets-/ wandelpad van de Landgoederenroute. Tussen het zuidelijk bos en het Park langs de vijver loopt een wandelpad. Dit pad heeft twee aftakkingen door het zuidelijk bos. Het pad richting het Sparrenlaantje is hersteld als slingerend dennenlaantje, inclusief de oude actuele Grove dennen. Het pad richting het beukenbos is het vernieuwde wandelpad dat gebaseerd is op de historische rondwandeling door dit parkbos en rond de parkweiden. In het oostelijk deel van het bos ligt de midden-19e-eeuwse, in 2021 herstelde kleine vijver. De vijver is zichtbaar vanaf het noordelijke wandelpad.

Afb. 5.4 Het streefbeeld voor het zuidelijk bos, met enkele hoofdingrepen

Park langs de vijver

Langs de kasteelvijver en de beek-armen ligt het park naar ontwerp van H. Copijn. Dit parkdeel is rond 1899 aangelegd in het uitzicht van het kasteel en het hoge bastion-terras, langs de oevers van kasteelvijver en westelijke beek-arm. De zuidoever van de oostelijke beek-arm wordt tot de parkweiden gerekend. De herstellende parkopzet bestaat langs de westelijke beek-arm uit open grasoevers met solitaire bomen en bijzondere heesters. Langs beide oevers loopt een wandelpad, met ter hoogte van de torenheuvel de herstellende brug. De brug verbindt de noordelijke en zuidelijke parkdelen en is vanuit het zuiden ook de verbinding met het wandelpad naar de entree tot Sophies kasteeltuin bij het kasteelcomplex en het restaurant Sophie.

Langs de kasteelvijver is de grasoever aangekleed met de groepen heesters en coniferen. Deze beplantingsgroepen zo opgezet en ingevuld, dat er vanaf de wandelpaden langs de vijver geen direct nabij zicht naar het bastion-terras is. Over heestergroepen heen is wel de kasteeltoren zichtbaar, als centraal richtpunt van de aanleg. Het kasteel-complex is zichtbaar vanaf meer afstand.

De achtergrond van het halfopen park op de oevers wordt gevormd door de strook dichtbegroeid parkbos. De kern daarvan bestaat uit gemengd loofbos met een goed ontwikkelde heesterlaag. In de parkrand staat een variatie aan boomsoorten en sierheestergroepjes, geïnspireerd op de ontwerpwijze van H. Copijn. Langs de zuidoostzijde van de torenheuvel ligt de herstellende open ruimte met parkdoorzicht vanuit en naar het kasteel.

Afb. 5.5 Het streefbeeld voor het park langs de vijver, de westelijke beekarm en kasteelvijver, met enkele hoofdindelingen.

Kasteelvijver en beekarmen

Centraal element in de parkaanleg is de kasteelvijver uit circa 1899 met de beide beekarmen uit circa 1848. De vijverpartij over de breedte van de buitenplaats vormt de ruggengraat van het ensemble; het kasteelcomplex als centraal hoofd en veel van de parkdelen zijn door de vijverpartij visueel en/of fysiek met elkaar verbonden.

Kasteelvijver en beekarmen hebben hun historische vorm. Zij houden die door een goed onderhouden beschoeiing. Aan de westzijde is de open waterverbinding tussen de beek-arm en de huisvijver hersteld. In de kasteelvijver is het eilandje verwijderd en vanaf het bastion-terras is er fraai uitzicht over de vijver en naar het omringende park. De parkdelen ten noorden en zuiden van de vijverpartij zijn met elkaar verbonden via twee bruggen: de herstelde brug over de westelijke beek-arm en de oostelijke, gemetselde brug. Vanaf de Verlengde Kerkeboslaan is er het historische zicht over de oostelijke beek-arm. Aan de weg staat een informatiedrager met dit uitzicht op de prent van Lutgers (ca 1850). De eigenaar van de watergangen draagt er in overleg met het Hoogheemraadschap zorg voor dat, voor zover het in zijn macht ligt, de vijverpartij goed watervoerend is.

Parkweiden

Het zuidwestelijk parkdeel omvat de historische parkweiden, aangelegd rond 1848 door eigenaar Schiffer, heringericht rond 1899 naar ontwerp van Copijn en mogelijk nogmaals rond 1910 naar ontwerp van Springer. De opzet bestaat uit twee in elkaar overlopende weiden, die door een grote boomgroep van elkaar gescheiden. Over de weiden loopt de lange zichtlijn van en naar het kasteel. De noordelijke weide is een open grasveld, met solitaire bomen in het gras langs de parkbosranden. De zuidelijke weide is deels een boomweide, met centraal de groep gehandhaafde eiken. Langs de buitenzijden van de weiden ligt het herstelde, slingerende wandelpad.

Afb. 5.6 Het streefbeeld voor de oostelijke beekarm en de parkweiden, met enkele hoofdingrepen.

Oprijlaan

Vanaf de Bloemcamplaan ligt de oprijlaan naar het kasteelcomplex. De kasteel-toren is het zichtpunt door de laan. De laan is verhard met asfalt en aan weerszijden voorzien van een rij linden. Tussen de oude linden zijn jonge exemplaren geplant om de laan te completeren. Aan het einde, bij de bocht naar het kasteelterrein houdt een groenblijvende heestergroep het zicht op de parkeerplaats en directe omgeving weg. Hierdoor blijft de focus liggen op de kasteeltoren.

Aan de Bloemcamplaan wordt deze actuele hoofdentree door de hekpijlers die zijn geïnspireerd op de pijlers bij de oude hoofdentree.

Noordwestelijk parkbos

Het noordwestelijk parkbos heeft een boomlaag met gemengd loofbos. De heesterlaag is groepsgevijs ingevuld, met voornamelijk inheemse soorten. Dit bosdeel heeft een uitgebreide kruidlaag met een goed ontwikkelde stinsvegetatie, waaronder de bestaande forse groepen *Doronicum*.

Door het bosdeel slingert een wandelpad via een vernieuwd tracé, geïnspireerd op de historische slingerpaden door de noordelijke parkdelen, zichtbaar op de luchtfoto uit 1933 (afb. 4.6).

Heerweg-als-laan

Haaks op de oprijlaan ligt de heerweg-als-laan richting de Bremhorstlaan. Het pad is verhard als onderdeel van de Landgoederenroute. Het asfalt heeft een licht- / zandkleurige toplaag. Aan weerszijden van het pad staat een rij beuk, waarin de gaten zijn opgevuld met jonge bomen in passend plantverband. De laan is als rechte structuur doorgetrokken in wandelpad en herstelde brug.

Afb. 5.7 Het streefbeeld voor de oprijlaan, noordwestelijke bosje en de Heerweg, met enkele hoofdingrepen.

Noordelijk parkbos rond de zichttas

Ten noorden van het kasteelcomplex ligt het parkbos rond de herstelde zichttas uit circa 1899. De beplanting heeft de opzet van oud parkbos; een gemengd loofbos, met pleksgewijs een heesterlaag en een goed ontwikkelde kruidlaag met een stinsvegetatie. In het verlengde van het voorplein ligt de herstelde zichttas als open ruimte, in verkorte vorm tot aan de boomgroep bij de actuele noord-oostelijke parkgrens.

Door het parkbos lopen twee padstructuren. Deze structuren zijn qua tracé gedeeltelijk aangepast in referentie aan de historische slingerende paden en laantjes in dit parkdeel. Het ene pad betreft de Landgoederenroute. Dit pad heeft de asfaltverharding met een lichte/ zandkleurige toplaag. Het hoofdtracé loopt naar het noordwesten en sluit aan op de laan van de heerweg. De hoofdroute heeft de aftakking naar de zuidwesten. Dit pad is vernieuwd als slingerend laantje met een rij eiken aan weerszijden. Het pad sluit aan op de laan van de heerweg en is een route richting de publieks-entree van Sophies tuin en restaurant.

Als structuur kruist het eikenlaantje de Landgoederenroute; ten noordoosten loopt het eikenlaantje met onverhard wandelpad door het noordelijk parkbos tot aan de herstelde zichtlijn, daarna als wandelpad tot aan het begin van het Beukenlaantje.

Het Beukenlaantje

De beukenlaan is een van de oudste parkstructuren op De Wittenburg. De laan is herkenbaar als geometrisch element. Aan de einden maakt de laan een bocht; aan de zuidzijde de bocht uit circa 1899 naar de stenen brug. Aan de noordzijde heeft de laan de naoorlogse bocht langs de toen ontstane parkgrens. Het pad in de laan bestaat in twee delen; 1) vanaf de stenen brug door het entreebos is het pad geasfalteerd, als onderdeel van de Landgoederenroute, 2) vanaf de hoek van het kasteelterrein door het noordelijk parkbos is het pad onverhard. De Beukenlaan oogt als een doorlopend geheel door de rij beuken aan weerszijden van het pad. Deze laanbeplanting is aangevuld met jonge bomen in de opengevallen gaten.

Afb. 5.8 Het streefbeeld voor de Heerweg, noordelijk bos rond de zichtlijn en deel Beukenlaantje, met enkele hoofdingrepen.

Entree-parkbos

Tussen het kasteelterrein en de Verlengde Kerkeboslaan en Rijksstraatweg ligt het entree-parkbos. Vanaf de oude hoofdentree aan de weg tot aan het grenshek nabij het poortgebouw, ligt door het bosje de gebogen toegangsdreef uit circa 1899. De hoofdentree wordt gemarkeerd door de historische hekpijlers. Deze entree lag vanaf circa 1810 in rechte lijn naar het vroegere buitenhuis. Rond 1899 is de toegangsdreef verlegd in een bocht naar het toen nieuwe kasteelcomplex. Rond 1922 is voor de verbreding van de Rijksstraatweg de hoofdentree circa 15 meter naar binnen verplaatst. Deze historische hoofdentree is vanaf de oostzijde de enige entree voor bezoekers/ recreanten [*de jaren 1960 iets noordelijker wandelaars-entree en de zuidelijke auto/fiets/voetgangers-entree bij de parkweiden zijn in het herstelplan opgeheven*].

Ten noorden van de toegangsdreef staat de voormalige dienstswoning met omringende tuin. Dit is een eigen, afgescheiden terrein binnen het entreebos. Langs de zuidzijde wordt het bosje begrensd door de midden-19e-eeuwse grondwal langs de oostelijke beek-arm.

De beplanting van het entree-parkbos heeft de opzet van oud parkbos; een gemengd loofbos, met pleksgewijs een heesterlaag en een goed ontwikkelde kruidlaag met een stinsvegetatie. De midden-19e-eeuwse grondwal is dichtbegroeid met een heesterlaag, waardoor de beek-arm en het entree-parkbos ieder hun eigen aandacht krijgen.

Afb. 5.9 Het streefbeeld voor een deel van het beukenlaantje en het entreebos, met enkele hoofdingrepen.

Kasteelcomplex

Het kasteelcomplex is de kern van de buitenplaats. Het complex bestaat uit kasteel, poortgebouw, en voormalige dienstwoning en de buitenruimten terras, voorplein, parkeerplaatsen en tuindelen. De buitenruimte is ingericht in de geometrische, bloemrijke sfeer en stijl van de Oudhollandse tuinen uit circa 1910 van Sophie Spielman-barones Sloet.

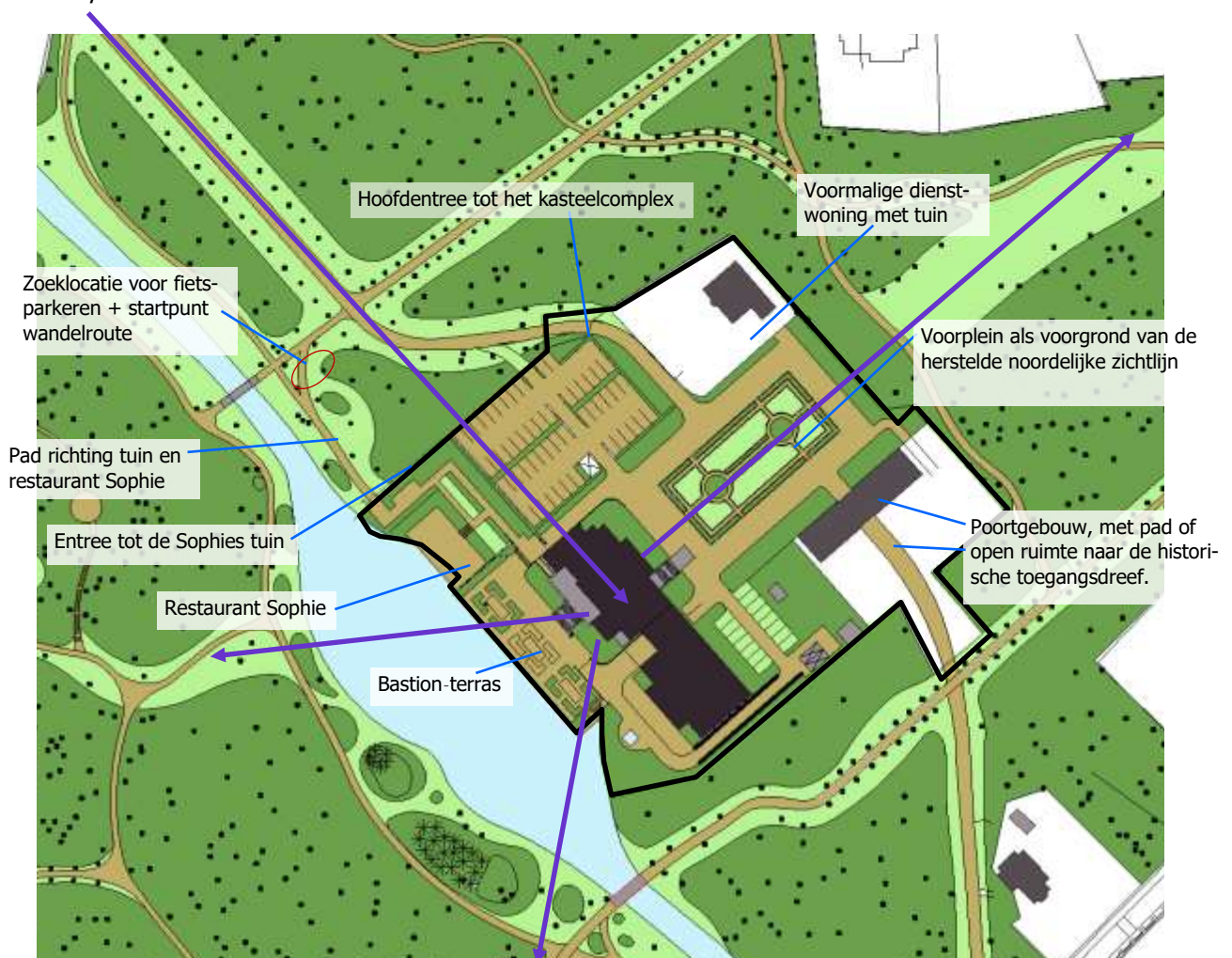
Het kasteelcomplex heeft grotendeels een horeca-/ hospitalityfunctie en wordt deels particulier bewoond. Het complex is om privacy- en veiligheidsredenen van gasten en bewoners van het omringende park afgescheiden door een hekwerk. Dit wordt gecamoufleerd door hagen en heesterranden. De toegangshekken tot het complex hebben een bij de statuur en functie van het kasteel passende uitstraling.

Gasten voor het kasteel en bewoners hebben toegang via de entree in de oprijlaan. Bezoekers voor restaurant Sophie hebben een tuinentree aan westzijde. Door Sophies bloementuin loopt een wandelpad naar het restaurant.

Via enkele zichtlijnen is het complex verbonden met het omringende park. Vanuit het park speelt vooral het zicht op de kasteeltoren een belangrijke rol. Vanuit het kasteel is er over het voorplein en de haag langs de erfgrans uitzicht door de herstelde noordelijke zichtlijn.

Vanaf het hoge bastion-terras en het lage terras van restaurant Sophie is er zicht over de kasteelvijver en het park op de oevers. Aan de zuidoostzijde is er het lange doorzicht over de parkweiden.

De exacte inrichting en materialisatie is en wordt nader uitgewerkt met de directie van het kasteelcomplex.

Afb. 5.10 Het streefbeeld voor kasteelcomplex, met enkele hoofdingrepen.

De Landgoederenroute

De Landgoederenroute loopt vanaf de entree aan de Zijdeweg slingerend door het park tot aan de entree bij de Bremhorstlaan (afb. 5.11). De route heeft in het park verschillende gedaanten qua omringende beplanting: duinbos, parkbos, grasveld/weide en laanbeplanting. Het pad heeft nadrukkelijk één gedaante, als herkenbare routing voor fietsers en wandelaars over De Wittenburg. Het pad is geasfalteerd en heeft een lichte/ zandkleurige toplaag.

De entrees bij de Zijdeweg en de Bremhorstlaan hebben eenzelfde markering in stijl en uitvoering. De entrees maken voor de bezoeker direct duidelijk dat

- een historische buitenplaats wordt betreden (en niet zomaar een stadspark),
- deze buitenplaats De Wittenburg betreft,
- deze entrees behoren bij de Landgoederenroute

Deze noord- en zuid entrees wijken in inrichting en aankleding af van de hoofdentrees aan de Verlengde Kerkeboslaan en de Bloemcamplaan.

Afb. 5.11 Het streefbeeld voor de Landgoederenroute (rode lijn), met de aftakking (stippellijn) naar fietsparkeerplaats met startpunt van de rondwandeling en publieksentree naar restaurant Sophie.

6 HERSTELPLAN

6.1 HET HERSTELPLAN IN KAARTBEELDEN

Op de navolgende pagina's is de kaartenserie opgenomen met de actuele situatie, te verwijderen of aan te brengen onderdelen/elementen en met het eindbeeld van het herstelplan.

Per kaart-doel zijn de structuuronderdelen open ruimte, paden, water en bomen gezamenlijk of afzonderlijk weergegeven.

6.2 HERSTEL VAN DE WATERSTRUCTUUR

In 2021 is zijn de vijver en de beekarmen gefaseerd gebaggerd en voorzien van nieuwe beschoeiing. Hierbij is de vormgeving uit circa 1899 naar ontwerp van Copijn zo veel mogelijk hersteld. Omdat het baggerproject binnen het reguliere waterbeheer van de gemeente gepland stond, is dit deel van het herstelplan naar voren getrokken.

Het bagger- en beschoei-project is aangegrepen om direct volgend ook de zuidelijke oever van het park langs de vijver, conform herstelplan te profileren en in te planten.

6.3 UITGANGSPUNTEN VOOR DE BEPLANTING

Hoofduitgangspunt voor de opzet van aan te brengen beplanting, is de in hoofdstuk 4.1 beschreven driedeling van de buitenplaats:

Tuinen in geometrische Oudhollandse stijl: klassieke tuinaanleg, strak vormgegeven met geometrische patronen, nadruk in soorten en vormen op het natuur behe(e)r(s)en. Referentie zijn de foto's van de tuinaanleg uit begin twintigste eeuw en de luchtfoto uit 1933 (afb. 4.6).

Parkdelen in landschapsstijl a la Copijn: 'klassieke parkaanleg', sierlijk, deels bloemrijk, met een botanische afwisseling aan heester- en boomsoorten, vormgegeven in de natuurlijk ogende opzet van de landschapsstijl. Referentie zijn de foto's van het park uit begin twintigste eeuw, de luchtfoto uit 1933 en gegevens over het door Copijn toegepaste sortiment rond 1900.

Parkdelen met duinbos: voornamelijk inheemse beplanting, met sierelementen op speciale punten, semi-natuurlijk. Nadruk op beplanting passend in habitattypen Duinbos en daarbinnen passend bij oude landgoederen.

Belangrijk onderdeel van de boomstructuur is het herstel van diverse laandelen in de parkaanleg (afb. 6.6); de luchtfoto uit 1933 (afb. 4.6) toont diverse rechte en slingerende laantjes. Aan de hand van actuele bomen en van toponiemen is bepaald welke laantjes waar worden herplant.

Dit betreft ten zuiden een deel van het Sparrenlaantje en het Dennenlaantje en ten noorden een eikenlaantje.

De bestaande lanen worden aangeheeld, door, waar de groeiomstandigheden dit toelaten, jonge exemplaren tussen te planten. Dit betreft de oprijlaan (lindenlaan), de heerweg (beukenlaan) en het Beukenlaantje.

6.1 Kaart met de actuele situatie van de structuuronderdelen open ruimte, paden, water, bomen en zichtlijnen.

6.2 Kaart met de actuele en gewenste massa-ruimte structuur en zichtlijnen:

Mintgroen	actuele open ruimte
Lichtgroen	gewenste open ruimte [grasveld of bosbodem] en
Lichtgeel	gewenste open ruimte [Zandje]
Blauwe pijl	actuele zichtlijnen rond het kasteelcomplex
Gele pijl	gewenste zichtlijnen rond het kasteelcomplex

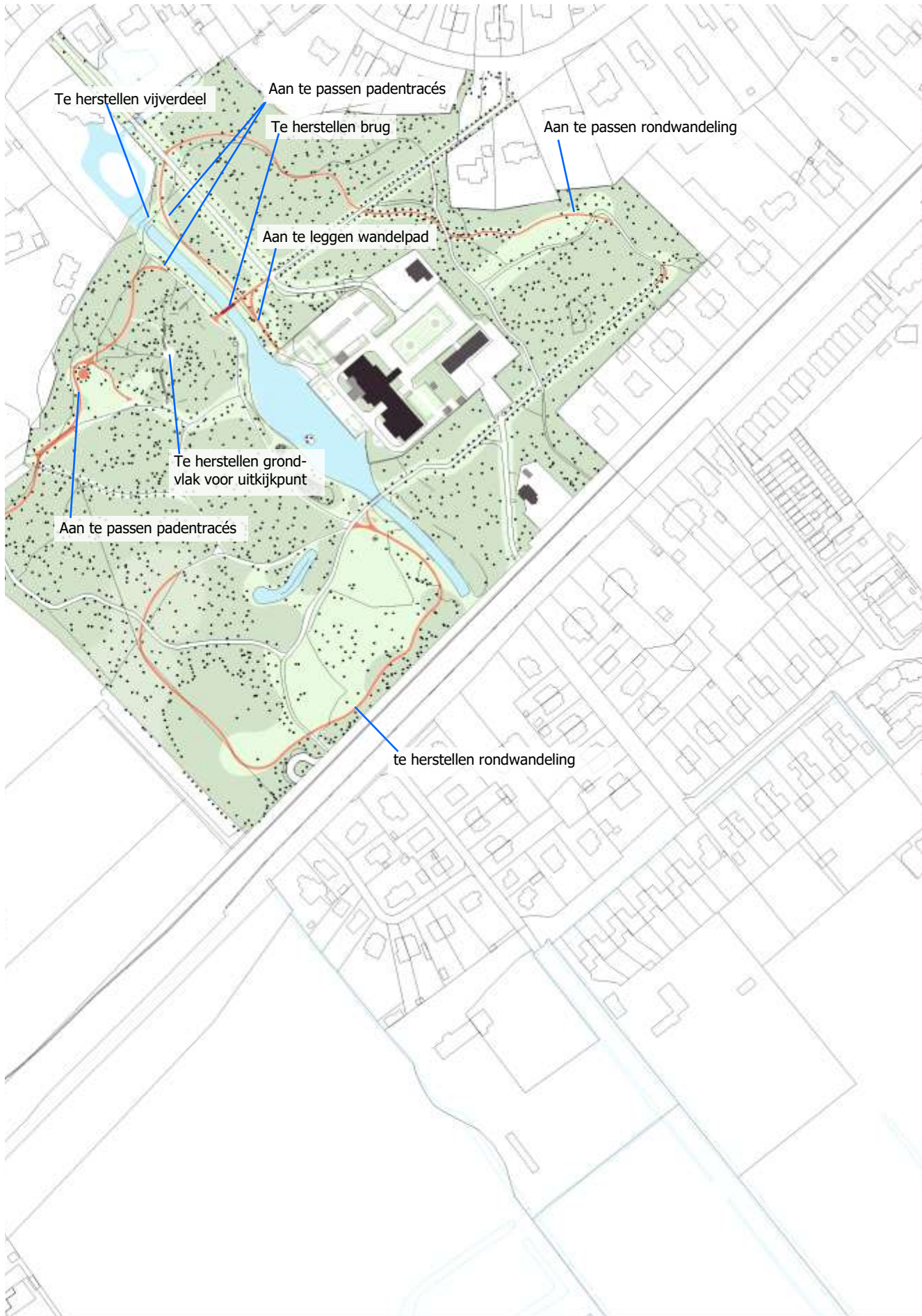
6.3 Kaart met te verwijderen paden (geel) voor het herstel van de padenstructuur. Het Sparrenlaantje is hierbij opgenomen, omdat het actuele onregelmatige verloop weer de historische rechte lijn wordt gegeven.

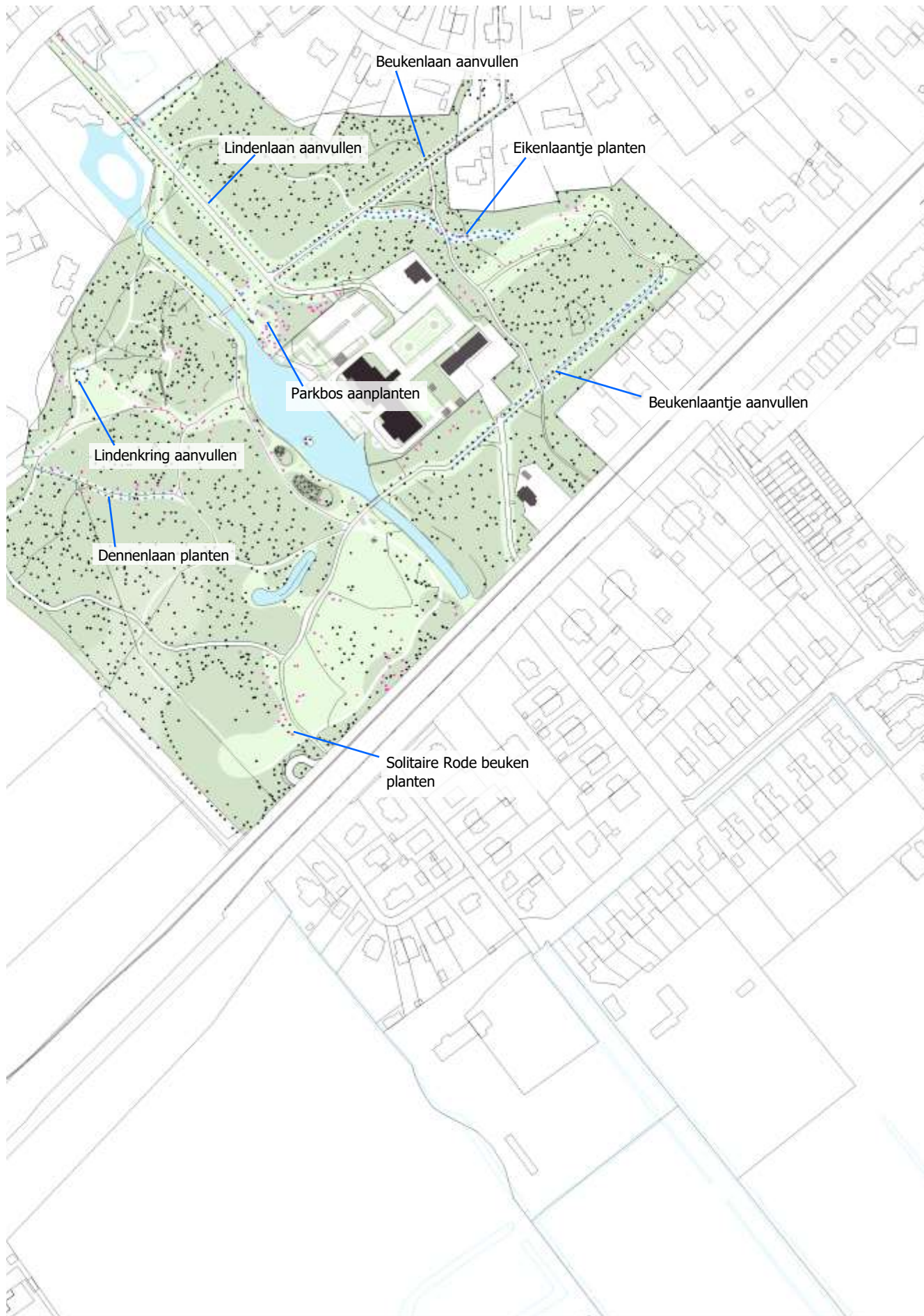
6.4 Kaart met aan te leggen paden (oranje), weergegeven op de actuele situatie.

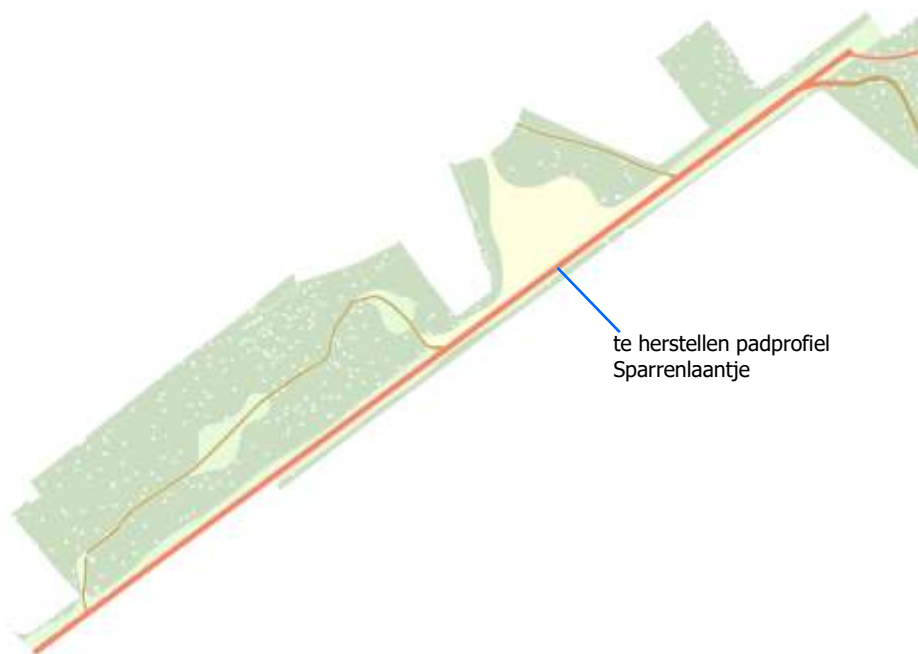

6.5 Kaart met te kappen bomen (roze stippen) en te planten bomen (blauwe stippen) voor het herstel van structurelementen, weergegeven op de actuele situatie. Te kappen en te planten bomen in/ langs te dunnen parkbosdelen zijn nog niet op deze kaart opgenomen.

6.6 Kaart met het gewenste padenplan volgens herstelplan: in bruin te handhaven structuren, in oranje te herstellen of aan te passen structuren.

